

1. MAGYAR SORSFORDULÓK A 16. SZÁZADI HUMANISTA TÖRTÉNETÍRÁSBAN

1.1. A 16. SZÁZADI HUMANISTA TÖRTÉNETÍRÁS

GUNST Péter: Az első humanista nemzedék a magyar történetírásban. In: G. P.: A magyar történetírás története. Debrecen, 1995. 65-73. p. (Csokonai história könyvek)

GUNST Péter: A második humanista nemzedék története. In: G. P.: A magyar történetírás története. Debrecen, 1995. 73-85. p. (Csokonai história könyvek)

KULCSÁR Péter: Ars historica. In: Klaniczay-életrajz. Tanulmányok Klaniczay Tibor emlékezetére. Szerk. Jankovics József. Bp. 1994. 119-127. p.

<https://mek.oszk.hu/04600/04625/04625.pdf>

Ua.: K. P.: Humanista történetírás Magyarországon. Tanulmányok. Bp. 2008. 49-59. p. (Kisebbségkutatás könyvek)

ISTVÁNFFY MIKLÓS

Istvánffy Miklós magyarok dolgairól írt históriája Tállyai Pál XVII. századi fordításában. Sajtó alá rend. Benits Péter. 1-3. köt. Bp. (Történelmi források; 1.)

1-12. könyv. 2001. 347 p.

13-24. könyv. 2009. 503 p.

25-34. könyv. 2009. 495 p.

<https://www.szaktars.hu/balassi/view/benits-peter-szerk-istvanffy-miklos-magyarok-dolgairol-irt-historiaja-tallyai-pal-xvii-szazadi-forditasaban-i3-2009/?pg=0&layout=s>

Online hozzáférés az intézményi előfizetéssel (közgyűjtemények, oktatási intézmények) rendelkezők részére.

ISTVÁNFFY Miklós: A magyarok történetéből. Vál., bev., jegyz., Székely György. Ford. Juhász László. Bp. 1962. 528 p. (Monumenta Hungarica; 6.)

ISTVÁNFFY Miklós: Magyar történet. In: Humanista történetírók. Szerk. Kulcsár Péter. Bp. 1977. 485-536. p. (Magyar remekírók)

BARTONIEK Emma: Istvánffy Miklós. In: B. E.: Fejezetek a XVI-XVII. századi magyarországi történetírás történetéről. Bp. 1975. 339-338. p.

<https://mek.oszk.hu/10000/10043/pdf/tortenetiras2.pdf>

KULCSÁR Péter: Istvánffy Miklós: Magyar história. (Köln, 1622.) In: Magyar könyvek – magyar századok. Szerk. Kollega Tarsoly István. Bp. 2001. 90-93. p.

NAGY Gábor: „Regni Hungariae historicorum facile princeps”. (Istvánffy-képek). In: Clio inter arma. Tanulmányok a 16-18. századi magyar történetírásról. Szerk. Tóth Gergely. Bp. 2014. 67-86. p. (Magyar történelmi emlékek. Értekezések.)

https://www.academia.edu/9795674/Clio_inter_arma_Tanulmányok_a_16_18_századi_magyar_oroszági_történetírásról_Szerk_TÓTH_Gergely_MTA_BTK_TTI_Budapest_2014_Monumenta_Hungariae_Historica_Dissertationes

MONOK István: Az Istvánffy-könyvtár Vinicán. és Pankovecen. In: M. I.: A művelt arisztokrata. A magyar főnemesség olvasmányai a XVI-XVII. században. Bp.–Eger, 2012. 57-65. p.

NAGY Gábor: Párhuzamok, metszéspontok. (Adalékok a Verancsics-hagyaték Istvánffy általi használatához). In: Publicationes Universitatis Miskolciensis. Sectio Philosophica, 2006. tom. 11. fasc. 1. 47-54. p.

http://epa.oszk.hu/02100/02137/00008/pdf/EPA02137_ISSN_1219-543X_tomus_11_fas_1_2006_047-054.pdf

PETNEHÁZI Gábor: Párhuzamos történetek. Egyéniség, politika, hitelesség Istvánffy Miklós és Forgách Ferenc történeti műveiben. In: „A magyar történet folytatója”. Tanulmányok Istvánffy Miklósról. Szerk. Ács Pál, Tóth Gergely. Bp. 2018. 141-164. p. (Magyar történelmi emlékek, értekezések.)

https://www.academia.edu/37094747/Párhuzamos_történetek_Egyéniség_politika_hitelesség_Istvánffy_Miklós_és_Forgách_Ferenc_történeti_műveiben_In_A_magyar_történet_folytatója_Tanulmányok_Istvánffy_Miklósról_szerk_Ács_Pál-Tóth_Gergely_Bp_MTA-BTK_141-164

SZÉKELY György: A XVI. századi Magyarország és Istvánffy történetírása. In: I. M.: A magyarok történetéből. Vál., bev., jegyz., Sz. Gy. Bp. 1962. 7-34. p. (Monumenta Hungarica; 6.)

VARGA Szabolcs: Genius loci. az Istvánffyak Baranyában. In: „A magyar történet folytatója”. Tanulmányok Istvánffy Miklósról. Szerk. Ács Pál, Tóth Gergely. Bp. 2018. 59-87. p. (Magyar történelmi emlékek. Értekezések.)

https://www.academia.edu/37090955/Genius_loci_Az_Istvánffyak_Baranyában_Genius_loci_The_Istvánffys_in_Baranya_County

VERANCSICS ANTAL

Memoria rerum. 1504-1566. A Magyarországon legutóbbi László király fiának legutóbbi Lajos királynak születése óta esett dolgok emlékezete (Verancsics-évkönyv). Sajtó alá rend., az utószót és a jegyzeteket írta Bessenyei József. Bp. 1981. 188 p. (Biblioteca historica)

VERANCSICS Antal: Emlékirat Fráter György életéről. In: Humanista történetírók. Szerk. Kulcsár Péter. Bp. 1977. 411-426. p. (Magyar remekírók)

BARTONIEK Emma: Verancsics Antal. In: B. E.: Fejezetek a XVI-XVII. századi magyarországi történetírás történetéről. Bp. 1975. 35-56. p.

<https://mek.oszk.hu/10000/10043/pdf/tortenetiras1.pdf>

BESSENYEI József: Utószó. In: Memoria rerum. 1504-1566. A Magyarországon legutóbbi László király fiának legutóbbi Lajos királynak születése óta esett dolgok emlékezete (Verancsics-évkönyv). Sajtó alá rend., az utószót és a jegyzeteket írta B. J. Bp. 1981. 127-148. p. (Biblioteca historica)

GÁL-MLAKÁR Zsófia: Verancsics Antal korának humanista hálózatában. Vázlat egy kapcsolati háló modellezéséhez. In: Publicationes Universitatis Miskolciensis. Sectio Philosophica, 2009. tom. 14. fasc. 2. 115-144. p.

https://matarka.hu/koz/ISSN_1219-543X/tomus_14_fas_2_2009/ISSN_1219-543X_tomus_14_fas_2_2009_115-144.pdf

GŐZSY Zoltán: Verancsics Antal és a humanista történetírás. In: Pécsi történeti katedra. Szerk. Csabai Zoltán et al. Pécs, 2008. 335-348. p.

https://www.academia.edu/34608666/Verancsics_Antal_és_a_humanista_történetírás

KAZAI Magdolna: Verancsics-tanulmányok. In: Antik Tanulmányok, 1974. 2. sz. 259-264. p.

https://adt.arcanum.com/hu/view/MTA_AntikTanulmanyok_21/?pg=274&layout=s

Online hozzáférés az Arcanum Digitális Tudástár (ADT) hozzáférési pontokon:

<https://www.arcanum.com/hu/adt/hozzaferesi-pontok/>

FORGÁCH FERENC

FORGÁCH Ferenc: Emlékirat Magyarország állapotáról Ferdinánd, János, Miksa királysága és II. János erdélyi fejedelemsége alatt. A válogatás, szöveggondozás, ... és az utószó Kulcsár Péter munkája. Ford. Borzsák István. Bp. 1982. 382 p. (Olcsó könyvtár; 862.)

https://mandadb.hu/dokumentum/863176/forgach_ferenc_emlekirat0001mas.pdf

FORGÁCH Ferenc: Emlékirat Magyarország állapotáról. In: Humanista történetírók. Szerk. Kulcsár Péter. Bp. 1977. 567-1040. p. (Magyar remekírók)

ALMÁSI Gábor: Variációk az értelmiségi útkeresés témájára a 16. században: Forgách Ferenc és társai. In: Századok, 2006. 6. sz. 1405-1440. p.

[https://adt.arcanum.com/hu/view/Szazadok_2006/?query=SZO%3D\(Alm%C3%A1si%20J%C3%A1nos\)&pg=1478&layout=s](https://adt.arcanum.com/hu/view/Szazadok_2006/?query=SZO%3D(Alm%C3%A1si%20J%C3%A1nos)&pg=1478&layout=s)

Online hozzáférés az Arcanum Digitális Tudástár (ADT) hozzáférési pontokon:

<https://www.arcanum.com/hu/adt/hozzaferesi-pontok/>

BARTONIEK Emma: Forgách Ferenc. In: B. E.: Fejezetek a XVI-XVII. századi magyarországi történetírás történetéről. Bp. 1975. 222-249. p.

<https://mek.oszk.hu/10000/10043/pdf/tortenetiras1.pdf>

BENKŐ Gábor: A reformáció és a Forgách család a 16-17. század fordulójáig. In: Egyháztörténeti Szemle, 2020. 1. sz. 23-42. p.

https://epa.oszk.hu/03300/03307/00065/pdf/EPA03307_egyhaztorteneti_szemle_2020_01_02_3-042.pdf

NEMESKÜRTHY István: Sorscsapások krónikása. Kiegészítő jegyzetek egy Forgách Ferenc-portréhoz. In: Klaniczay-émlékkönyv. Tanulmányok Klaniczay Tibor emlékezetére. Bp. 1994. 206-211. p.

<https://mek.oszk.hu/04600/04625/04625.pdf>

SZAMOSKÖZY ISTVÁN

SZAMOSKÖZY István: Erdély története (1598-1599, 1603). Ford. Borzsák István. Vál., a bevezetést és a jegyzeteket írta Sinkovics István. 3. kiad. Bp. 1981. 550 p. (Pro memoria)

SZAMOSKÖZY István: Erdély története. In: Humanista történetírók. Szerk. Kulcsár Péter. Bp. 1977. 537-566. p. (Magyar remekírók)

BARTONIEK Emma: Szamosközy István. In: B. E.: Fejezetek a XVI-XVII. századi magyarországi történetírás történetéről. Bp. 1975. 276-301. p.

<https://mek.oszk.hu/10000/10043/pdf/tortenetiras2.pdf>

OBORNI Teréz: „...quem historiae Transilvanicae patrem merito dixeris...” Az erdélyi történetírás atyja, Szamosközy István. In: Korunk, 2011. 5. sz. 16-21. p.

https://epa.oszk.hu/00400/00458/00568/pdf/EPA00558_korunk_2011-05_016-021.pdf

SINKOVICS István: Szamosközy István. In: Szamosközy István: Erdély története (1598-1599, 1603). Ford. Borzsák István. Vál., a bevezetést és a jegyzeteket írta S. I. 3. kiad. Bp. 1981. 7-49. p.

BARANYAI DECSI JÁNOS

BARANYAI DECSI János magyar históriája. 1592-1598. Ford. és a bevezetőt írta Kulcsár Péter. Bp. 1982. 414 p. (Biblioteca Hungarica)

BARANYAI DECSI János: Magyar história. In: Humanista történetírók. Szerk. Kulcsár Péter. Bp. 1977. 438-484. p. (Magyar remekírók)

BARTONIEK Emma: Baranyai Decsy (Csimor) János. In: B. E.: Fejezetek a XVI-XVII. századi magyarországi történetírás történetéről. Bp. 1975. 259-275. p.

<https://mek.oszk.hu/10000/10043/pdf/tortenetiras2.pdf>

KULCSÁR Péter: Baranyai Decsi János Magyar históriája. In: K. P.: Humanista történetírás Magyarországon. Tanulmányok. Bp. 2008. 172-183. p. (Kisebbségkutatás könyvek)

KULCSÁR Péter: Bevezető. In: Baranyai Decsi János magyar históriája. 1592-1598. Ford. és a bevezetőt írta K. P. Bp. 1982. 5-26. p. (Biblioteca Hungarica)

HELTAI GÁSPÁR

HELTAI Gáspár: Krónika az magyaroknak dolgairól. Sajtó alá rend. Kulcsár Margit. Bp. 1981. 473 p.

https://mandadb.hu/dokumentum/636656/kronika_az_magyaroknak_dolgairol.pdf

BARTONIEK Emma: Heltai Gáspár. In: B. E.: Fejezetek a XVI-XVII. századi magyarországi történetírás történetéről. Bp. 1975. 109-117. p.

<https://mek.oszk.hu/10000/10043/pdf/tortenetiras1.pdf>

KULCSÁR Péter: Heltai Gáspár: Krónika az magyaroknak dolgairól. In: Magyar könyvek – magyar századok. Szerk. Kollega Tarsoly István. Bp. 2001. 59-62. p.

KULCSÁR Péter: Heltai Gáspár Krónikája. In: K. P.: Humanista történetírás Magyarországon. Tanulmányok. Bp. 2008. 143-171. p.

KULCSÁR Péter: A történetíró Heltai. In: Irodalom és ideológia a 16-17. században. Szerk. Varjas Béla. Bp. 1987. 113-133. p. (Memoria Saeculorum Hungariae; 5.)

<https://www.szaktars.hu/akademiai/view/varjas-bela-szerk-irodalom-es-ideologia-a-16-17-szazadban-1987/>

Online hozzáférés az intézményi előfizetéssel (közgyűjtemények, oktatási intézmények) rendelkezők részére.

1.2. SORSFORDULÓK A MAI SZAKIRODALOMBAN

A MOHÁCSI CSATA (1526.)

ILLIK PÉTER: Események metszéspontján: a Mohács-vita. In: I. P.: Történészek, viták a 16-17. századi magyar történelemről. Bp. 2011. 37-66. p.

Mordortól Mohácsig. A mohácsi csatáj történeti földrajzi kutatása. Szerk. Pap Norbert. Bp. 2020. 349 p. (Mohács, 1526-2026. Rekonstrukció és emlékezet)

SZABÓ János, B.: Mohács. Régi kérdések új válaszok. a Magyar Királyság hadserege az 1526. évi mohácsi csatában. Bp. 2015. 143 p.

TÓTH Gergely: Bűnbakképzés és propaganda. az 1526. évi török hadjárat és a mohácsi csata a kora újkori történetírásban. 1. rész: a 16. század történetírása. In: Több mint egy csata: Mohács. Az 1526. évi ütközet a magyar tudományos és kulturális emlékezetben. Szerk. Fodor Pál, Varga Szabolcs. Bp. 2019. 75-148. p.

KIRÁLYKORONÁZÁS

BARTONIEK Emma: A magyar királykoronázások története. 2. kiad. Bp. 1987. 58-84. p.

GULYÁS Borbála: Ünnepek és lovagi tornák a 16. századi koronázásokon. In: Rubicon, 2017. 1-2. sz. 38-43. p.

https://epa.oszk.hu/03100/03122/00002/pdf/EPA03122_rubicon_2017_1-2_038-043.pdf

PÁLFFY Géza: Koronázási lakomák a 15-17. századi Magyarországon. In: Századok, 2004. 1005-1101. p.

https://adt.arcanum.com/hu/view/Szazadok_2004/?pg=1030&layout=s

Online hozzáférés az Arcanum Digitális Tudástár (ADT) hozzáférési pontokon:

<https://www.arcanum.com/hu/adt/hozzaferesi-pontok/>

PÁLFFY Géza: Régi szokások – új kihívások: uralkodókoronázások a kora újkori Magyarországon. In: Rubicon, 2017. 1-2. sz. 4-15. p.

https://epa.oszk.hu/03100/03122/00002/pdf/EPA03122_rubicon_2017_1-2_004-016.pdf

PÁLFFY Géza: Magyarország harmadik koronázóvárosa. Pozsony nagy korszaka. In: Rubicon, 2017. 1-2. sz. 16-23. p.

https://epa.oszk.hu/03100/03122/00002/pdf/EPA03122_rubicon_2017_1-2_017-023.pdf

TÓTH Endre: A magyar szent korona. Királyok és koronázások. Bp. 1999 79 p.

BUDA ELFOGLALÁSA (1541.)

FODOR Pál: A törökök szerencsenapja, augusztus 29. In: Rubicon, 2002. 2. sz. 16-20. p.
Ld. még:

https://nemzetikonyvtar.blog.hu/2021/08/30/a_torokok_szerencsenapja_augusztus_29_1_resz

https://nemzetikonyvtar.blog.hu/2021/08/29/a_torokok_szerencsenapja_augusztus_29_2_resz

https://nemzetikonyvtar.blog.hu/2021/08/30/a_torokok_szerencsenapja_augusztus_29_3_resz

KASZA Péter: Buda oppugnata 1541 – egy korszakváltó esemény új megközelítésben. In: Tanulmányok Budapest múltjából, 2017. 42. sz. 7-28. p.

https://epa.oszk.hu/02100/02120/00042/pdf/EPA02120_tbm_2017_42_007-028.pdf

KASZA Péter: „Írtanak pedig akkor esztendő számának 1541-et”. Istvánffy Buda elestéről. In: A magyar történet folytatója. Tanulmányok Istvánffy Miklósról. Szerk. Ács Pál, Tóth Gergely. Bp. Bp. 2018. 165-189. p. (Magyar történelmi emlékek, értekezések.)

https://www.academia.edu/37092603/Istvánffy_Miklós_Buda_elestéről_MIKLÓS_ISTVÁNFY_ON_THE_FALL_OF_BUDA

KRUPPA Tamás: 1541. Mi és mennyi veszett Buda alatt? In: Tanulmányok Budapest múltjából, 2017. 42. sz. 61-76. p.

http://epa.oszk.hu/02100/02120/00042/pdf/EPA02120_tbm_2017_42_061-076.pdf

RAUSCH Petra: „Így keletre az arany Buda az Szolimán terek császár kezében” – Verancsics Antal tanulmánya Buda ostromáról és elfoglalásáról (1541). In: Publicationes Universitatis Miskolciensis Sectio Philosophica, 2009. tom. 14. fasc. 2. 145-192. p.

http://epa.oszk.hu/02100/02137/00017/pdf/EPA02137_ISSN_1219-543X_tomus_14_fas_2_2009_145-192.pdf

A TIZENÖTÉVES HÁBORÚ (1593-1606.)

BAGI Zoltán: A tizenöt éves háború jelentősége. Variációk egy témára. In: Fons, 2013. 3. sz. 263-303. p.

http://epa.oszk.hu/03300/03304/00063/pdf/EPA03304_fons_2013_03_263-303.pdf

BAGI ZOLTÁN Péter: A császári-királyi mezei hadsereg a tizenöt éves háborúban. Bp. 2011. 523 p.

BAGI Zoltán Péter: A tizenöt éves háború. In: Magyarország hadtörténete. Főszerk. Hermann Róbert. 2. köt. Az oszmán hódítás kora. 1526-1718. Szerk. Mészáros Kálmán. Bp. 2020. 56-106. p.

TÓTH Sándor László: A Porta és a tizenöt éves háború kitörése. In: Acta Historica, vol. 103. 1996. 101-112. p.

http://acta.bibl.u-szeged.hu/2829/1/historica_103_101-112.pdf

HITVITÁK

ÁCS Pál: Reformáció és anyanyelvű irodalom. Nemzeti kultúra vagy felekezeti agitáció? In: História, 2009. 9-10. sz. 39-42. p.

https://adt.arcanum.com/hu/view/Historia_2009/?pg=340&layout=s

Online hozzáférés az Arcanum Digitális Tudástár (ADT) hozzáférési pontokon:

<https://www.arcanum.com/hu/adt/hozzaferesi-pontok/>

GÁBOR Csilla: Végetlen veszekedések tengere. A hitvita: Eszmék, erővonalak, hermeneutikák, retorikák. In: Keresztyéni felelet. Hitviták a 16-17. századból. Vál., a szövegeket átírta Deák Zsuzsanna, Köllő Zsófia. Kolozsvár, 2013. IX, 329 p. (Remekírók diákkönyvtára)

PÁLFFY Géza: Hitkeresők. In: P. G.: A tizenhatodik század története. Bp. 2000. 190-217. p. (Magyar századok)

PÁLFFY Géza: Katolikusból protestáns ország. In: P. G.: A három részre szakadt ország. 1526-1606. Bp. 2009. 82-89. p. (Magyarország története)

TÓTH Gergely: A mellőzéstől a hitvitákon át a nagy egyháztörténeteikig. A magyarországi reformáció a 16-18. századi történetírásban. In: Egyházi társadalom a magyar királyságban a 16. században. Szerk. Varga Szabolcs, Vértési Lázár. Pécs, 2017. 400-405. p.

<http://real.mtak.hu/70550/1/T%C3%B3thG%20reform%C3%A1ci%C3%B3%20%C3%A9s%20t%C3%B3rt%C3%A9net%C3%ADr%C3%A1s.pdf>

Összeállította:
Horváthné Kupi Ildikó